

DUCHOVNÉ CVIČENIA PRE ÚČASTNÍKOV SYNODY 2024

P. Timothy Peter Joseph Radcliffe, OP

4. meditácia

Vzkriesenie: raňajky

Jn 21, 15 – 25

1. október 2024

Ježiš a Šimon Peter sa teraz konečne po prvýkrát rozprávajú po tom, ako Peter zaprel. Nie je jasné, či to bola ryba, ktorá sa grilovala, alebo bol grilovaný Peter. Ježiš sa ho pýta: „Miluješ ma?“ Pritom o jeho zapretí nepadne ani slovo. Dôležité je, čo je teraz, dnes. Ľukasz Popko, OP píše: „Všimnite si, že Ježiš sa nepýta na minulosť. Nepýta sa na vysvetlenie alebo ospravedlnenie. Po druhé, nepýta sa ani na budúcnosť: Budeš ma milovať? Nežiada sľub: ‚Sľúb, že ma budeš milovať!‘ Pýta sa na prítomnosť! Tak často sa vyhýbame otázke o láske a odpovedi na ňu, pretože sme uviazli v zlyhaniach minulosti alebo vo fantáziách o budúcnosti“.¹

Posvätné ofícium nám predkladá túto Božiu prosbu: „Kiež by si dnes počúval môj hlas“. Dnešok je jediný deň, ktorý existuje. Božia prítomnosť je prítomnosťou. Dnes, počas tejto synody máme počúvať Pána a jeden druhého. Nemôžeme otáľať. Ak tak urobíme, dnešok bude novým začiatkom. Kardinál Martini krátko pred svojou smrťou prekvapil svojho priateľa Damiana Modenu, keď zrazu povedal: „*Il cristianesimo è solo all'inizio* (Kresťanstvo je len na začiatku)“.

Prečo meškáme? Brzdí nás skepsa a zotrvačnosť. Moji írski bratia vtipkujú, že írčina má 32 slov pre zajtrajšok, ale žiadne z nich nemá taký význam naliehavosti ako „mañana“! Keď Peter uvidel Pána na brehu, neváhal sa vrhnúť do vody a plávať k pevnine. *Carpe diem*.

Rozhovor, ktorý spolu viedli pri raňajkách, je v Biblii azda ten najcitlivejší a najdelikátnejší. Vo vzduchu visí hanba Petrovho zapretia, ale nič sa nepovie nahlas. Ježiš citlivo a možno aj s úsmevom otvára priestor, aby Peter trikrát odvolal svoje trojnásobné zapretie. Dráždime ľudí tým, že im pripomíname hlúposti, ktoré povedali alebo urobili? Alebo im jemne otvárame priestor, aby mohli ísť ďalej?

„Miluješ ma väčšmi ako títo?“ (*Jn 21, 15*) V Matúšovom a Markovom evanjeliu, ktoré Ján určite poznal, Peter v noci hanby tvrdil presne toto. „Aj keby všetci odpadli, ja nie“ (*Mk 14, 29*). Ja ťa najviac milujem! A teraz to urobil znova! Veľa sa tu diskutuje o význame rôznych slov pre lásku: *agapé* a *philia*. Som presvedčený, že Peter tvrdí, že Ježiša nielen miluje, ale miluje ho najdokonalejšou zo všetkých lások, priateľskou láskou – *philia*. „Nik nemá väčšiu

¹ Súkromná komunikácia.

lásku ako ten, kto položí život za svojich priateľov“ (Jn 15, 13). Presne to sa mu nepodarilo. Anthony Giambrone, OP z Ecole Biblique prekladá jeho tri odpovede takto²:

„Áno, Pane, milujem ťa viac ako oni, aj viac ako milujem ostatných. Ty si viac, si môj priateľ.“

Ďalej: „Fileo: Povedal som to a myslím to vážne. Ty si môj priateľ.“

A napokon: „Ty vieš všetko, ty vieš, že ťa naplno milujem priateľskou láskou.“

Všimnite si tú jemnú iróniu: Peter hovorí „Ty ma poznáš“. V tú smutnú noc zaprel, že pozná Ježiša, ale Ježiš pozná jeho. Podľa starobylej legendy sa mu to počas Nerónovho prenasledovania opäť nepodarí. Na úteku z Ríma stretne Krista, ktorý ide do tohto mesta. Pýta sa svojho Pána: „Kam ideš? *Quo vadis?*“ „Znovu zomrieť“. Peter napokon prejaví tú najväčšiu zo všetkých lások, ktorú trikrát vyznal a trikrát zaprel. Napokon, na konci svojho života verne zachová svoj sľub lásky. To nám všetkým dodáva odvalu, keď zlyhávame.

Tu je poučenie, ktoré má pre túto synodu mimoriadny význam. Ježiš dôveroval Petrovi a zveril mu svoje stádo, hoci dovtedy si Peter nezaslúžil dôveru. Cirkev je založená na skale nezaslúženej dôvery Boha v Šimona Petra. Odvážime sa dôverovať jeden druhému aj napriek istým zlyhaniam? Od toho závisí táto synoda.

Len jeden príklad: nie je tajomstvom, že vyhlásenie *Fiducia supplicans* vyvolalo nepokoj a hnev mnohých biskupov na celom svete. Niektorí členovia tejto synody sa cítili zradení. Cirkev sa však stane dôveryhodným spoločenstvom len vtedy, ak budeme, podobne ako Pán, riskovať a navzájom si dôverovať, aj keď sme boli zranení. Pán sa znova a znova zveruje do našich rúk pri každej svätej omši, aj keď ho znova a znova zrádzame. Kríza sexuálneho zneužívania nás bolestne naučila, že to nemôže byť nezodpovedná dôvera, ktorá ohrozuje iných, najmä maloletých. Ale dôvera, ktorou prijímame naše vlastné riziko, že nám ublížia.

Pozorujeme celosvetovú krízu dôvery. Politici každej strany hovoria, že politikom iných strán sa nedá dôverovať, a tak, samozrejme, už nikto nedôveruje politikom. Mladí ľudia na celom svete strácajú dôveru v demokraciu. Falošné správy a manipulácia médií znamenajú, že nemôžeme veriť, že niekto hovorí pravdu. Žiadame čoraz viac zodpovednosti, viac overovania a zdôvodňovania, ale tie nikdy nedokážu rozptýliť naše podozrenie, že niekomu niečo uniká. Kríza dôvery povzbudzuje ľudí k tomu, aby sa správali nedôveryhodne, pretože tak určite robia všetci ostatní. Klement Alexandrijský v treťom storočí napísal, že musíme „podstúpiť krásne riziko prechodu do Božieho tábora“.³ Je to tábor tých, ktorí dôverujú Pánovi a jeden druhému, aj keď sa to zdá byť bláznivé. Nesmieme povedať: „Nebudem riskovať, že ma opäť niekto zraní“.

K svätému Františkovi z Assisi sa ponáhľal istý sedliak a spýtal sa ho, či on je ten František. Sedliak mu vtedy povedal: „Hovorím ti, nebuď iný, ako sa zdáš, lebo mnohí ľudia do teba vkladajú svoju dôveru“. Tieto slová ma poznačili. Keby to len všetci vedeli! Milióny ľudí nám už nedôverujú a majú na to dobrý dôvod. Musíme znova začať budovať dôveru, počnúc jedni voči druhým v tomto zhromaždení.

² Anthony GIAMBRONE OP, *The Bible and the Priesthood: Priestly participation in the One Sacrifice for Sin*: Baker Academic, Grand Rapids, 2022, s. 185f.

³ *Proteptico* X, 93, cit. od A.G., s. 128.

Keď som bol zvolený za magistra dominikánov, požiadal som svojho predchodcu, úžasného Íra, o radu. Povedal: „Predovšetkým, keď cestuješ na odľahlé miesta, maj vždy nejaký toaletný papier v zadnom vrecku. (Veľmi múdre!) Po druhé, dôveruj svojim bratom. Rehoľa odhlasovala, že ti bude dôverovať. Musíš dôverovať bratom. Provinciáli budú niekedy prijímať rozhodnutia, ktoré ťa zaskočia a s ktorými nebudeš súhlasiť. Okrem výnimočných okolností im dôveruj“. Svätý Dominik dôveroval novicom a poslal ich kázať, hoci cisterciáni si boli istí, že všetci utečú. Dôvera spája Petrovu sieť.

Jeden z našich provinciálov bol dobrým bratom, ale bojoval s alkoholizmom. Na moje prekvapenie bol znovu zvolený. Bol som hrdý na to, že provinciálna kapitula podstúpila toto riziko, a potvrdil som voľbu. Hoci mi to pripomína istého amerického dominikána, ktorý mal problém s alkoholom, a tak išiel k lekárovi. Lekár mu povedal: „Otče, to najlepšie, čo by ste mohli urobiť, by bolo úplne sa vzdať pitia“. Brat mu odpovedal: „Pán doktor, ja nie som hoden toho najlepšieho. Čo je druhé najlepšie?“

V konečnom dôsledku je všetko založené na dôvere v Boha, ktorý nám dôveruje. Veríme, že s Božou milosťou táto synoda prinesie ovocie, aj keď nemôžeme predvídať, aké bude, a možno nebude také, ako chceme.

Takto o tom píše Teilhard de Chardin:

„Predovšetkým dôverujte pomalému Božiemu dielu.

Sme celkom prirodzene netrpezliví vo všetkom, aby sme bez meškania dosiahli cieľ.

Chceli by sme preskočiť medzistupne.

Sme netrpezliví z toho, že sme na ceste k niečomu neznámemu, novému.

A predsa je zákonom každého pokroku,

že sa uskutočňuje postupne cez určité etapy nestability

a že to môže trvať veľmi dlho“.⁴

Ďalší jezuita (dnes mám veľkorysú náladu!), Gregory Boyle napísal: „Náš Boh čaká. Kto sme my, aby sme konali inak? Potrebné je to, čo posluži veľkej zmene. Čakajte na ňu“.⁵

Ježiš poveril Petra, aby pásol jeho ovce. *Moje ovce*, hovorí Ježiš, nie tvoje. Peter má byť dobrým pastierom, ktorý vyvedie ovce z úzkeho ovčince, aby sa pásli na širokých pastvinách sveta, kde na ne číhajú vlci. Pozná svoje ovce po mene a ony budú dôverovať jeho hlasu. Všetci, ktorí sú pokrstení v Kristovi do jeho úradu kráľa, sú povolani byť pastiermi. Sme povolani byť pastiermi malých stád našich rodín, žiakov našich škôl, našich susedov. Rodičia, učitelia, laickí vedúci – všetci sú povolani byť pastiermi, ktorí poznajú svoje ovečky po mene a získavajú si ich dôveru. Všetci máme mimoriadnu zodpovednosť starať sa o Pánove ovce.

Ježiš však zveruje Petrovi špecifickú úlohu v spoločenstve, úlohu dobrého pastiera. Je to úloha našich kňazov, aby vyviedli ovce z úzkeho, do vnútra zameraného cirkevného ovčince na široké a otvorené priestory sveta. Zo sakristie na verejné námestia. Často sa však ukázalo,

⁴ List jeho neteri z knihy Michael HARTER SJ (ed.), *Hearts on Fire*, Loyola Press, 2009.

⁵ Gregory BOYLE, *Tattoos on the Heart*, s. 113.

že voči synodálnej ceste sú najviac podozrievaví a bránia sa jej práve duchovní. Akú autoritu má Peter a jeho nástupcovia, aby to robili?

Sara Parisová z Edinburskej univerzity napísala: „Petrova autorita je autoritou kajúceho hriešnika“.⁶ Môže viesť stádo na pastvu Božej milosti, pretože ju sám očividne potrebuje. Pápež František to povedal v jednom rozhovore z roku 2015: „Som hriešnik... tým som si istý. Som hriešnik, na ktorého sa Pán milosrdne pozrel. Som, ako som povedal väzňom v Bolívii, človekom, ktorému bolo odpustené“⁷ (porov. *Lk* 5, 8). Toto je radostná autorita pastierov. Sme ľudia, ktorým bolo odpustené. Môžeme odhodiť ťažkú masku nadradenosti, bremeno predstierania, že sme hrozne svätí. Kňaz nás všetkých spája v jednotu na začiatku svätej omše, keď si pripomíname „naše hriechy“ – nie vaše! Toto je naša jednota, milostiplné odpustenie. Vo väčšine rehoľných rádov, keď niekto žiada o sľuby, dostane otázku: „Čo hľadáš?“ A odpovedá na ňu: „Božie a vaše milosrdenstvo“.

Radosť kajúceho hriešnika spočíva v tom, že vstupuje do svitania milujúceho Božieho súdu a zisťuje, že je bezvýhradne milovaný. Kardinál Basil Hume povedal, že „súd je šeptaním príbehu môjho života, ktorý som nikdy nebol schopný vyrozprávať, do ucha milosrdného a súcitného Boha“⁸... Mnohí z nás majú príbeh – alebo aspoň jeho časť – o ktorom nikdy neboli schopní s nikým hovoriť. Strach z nepochopenia, neschopnosť pochopiť samých seba, neznalosť temnejšej stránky nášho skrytého života alebo len hanba to mnohým ľuďom veľmi sťažujú... Aká to bude úľava, keď ho budeme môcť slobodne a naplno šepkať do toho milosrdného a súcitného ucha. Veď napokon tak to vždy chcel“.⁹

Peter na brehu ešte nebol pripravený hovoriť o svojej potrebe odpustenia. Ten deň ešte len príde. Prvé svedectvo o Petrovom zapretí Ježiša máme v Markovom evanjeliu, ktoré sa často nazýva Petrovými pamäťami. Svätý Marek vedel o Petrovom zlyhaní, pretože Peter sa oň podelil so svojou komunitou v Ríme. Počas Nerónovho prenasledovania Cirkev do značnej miery zlyhala a kresťania sa navzájom zrádzali. Zdá sa, že práve vtedy sa Peter priznal k vlastnému zlyhaniu: „Zradil si Pána. Ja tiež!“ V *Instrumentum laboris* sa hovorí, že sme často požadovali, aby sa Boží ľud zodpovedal hierarchii, ale aj hierarchia sa musí zodpovedať Božiemu ľudu (75, 76). Peter skladal svojmu ľudu úcty v najtemnejšom čase. Tým sa jeho hanba zmenila na radosť. To je pastierska služba jednoty, ktorá nás má zhromaždiť, aby sme sa „osmelili povedať ‚Otče náš‘“. Klerikálny elitarizmus teda nie je len nedostatkom pokory, ale aj popretím kňazskej identity. Je to ako byť záhradníkom, ktorý si myslí, že jeho úlohou je vytrhávať kvety.

Peter napokon na konci uskutoční ten najväčší skutok lásky. „Nik nemá väčšiu lásku ako ten, kto položí život za svojich priateľov.“ Kňaz je služobníkom Božieho priateľstva. *Instrumentum laboris* nás upozorňuje, že kňazi často hovoria o „určitej únave, spojenej predovšetkým s pocitom izolácie, osamelosti, odlúčenia od zdravých a udržateľných vzťahov, a tiež o zahltení požiadavkami odpovedať na každú potrebu“ (35). Synoda sa pre ľudí, ktorí sú už teraz nadmieru zaneprázdnení, javí ako ďalšia úloha.

Pokúšenie kňaza je byť solitérom, ktorý robí všetko sám. Ale to je v rozpore s jeho povolaním, s povolaním k priateľstvu: priateľstvu s Bohom, priateľstvu s laikmi, priateľstvu s

⁶ Súkromná komunikácia.

⁷ *Credere*, 02/12/2015.

⁸ Citácia nemenovaného kňaza.

⁹ Basil, HUME, *To be a Pilgrim*, s. 228.

tými, ktorí sú na okraji, priateľstvu s ostatnými kňazmi. Svätý Anton Veľký sa na púšti stal priateľom všetkých, pretože dosiahol transparentnosť. Peter Brown napísal: „Prišiel a vyžaroval taký prítlačivý pôvab a otvorenosť voči všetkým, že každý cudzinec, ktorý ho stretol – obklopeného zástupmi žiakov, mníchov na návšteve a pútnikov laikov – vedel, ktorý z nich je veľký Antonio. Okamžite ho bolo možné rozpoznať ako niekoho, koho srdce dosiahlo voči druhým úplnú transparentnosť.“¹⁰

Preto nedostatok transparentnosti a zodpovednosti pokrívuje samotné jadro kňazskej identity. Transparentnosť Petra hriešnika je základom jeho autority. Nesmie existovať nijaké zakrývanie. Neočakáva sa od nás, že budeme otvorene vyznávať všetky svoje hriechy, ale aspoň nebudme pokrytci. Boží ľud rýchlo odpúšťa všetko iné, okrem pokrytectva.

„Nik nemá väčšiu lásku ako ten, kto položí život za svojich priateľov“. Mnohí kňazi naozaj cítia, že položia svoj život, keď dávajú všetko, vyhorenie a vyčerpanie. Jeden anglický kňaz, Sean Connolly, keď bol mladý, napísal: „Niekedy sa cítim ako obrovská špongia, ktorá nasáva ich ťažkosti a skúšky. Problém je v tom, že sa často nemám kam vyžmýkať, a tak sa to všetko len hromadí a hromadí“.¹¹ Mal priateľov, ktorí odišli z kňazstva, pretože chceli získať svoj život späť. Učitelia ho na konci týždňa pozdravovali a volali: „Prajeme ti pekný víkend“. Pekný víkend, pre lásku Božiu! Píše: „Keď sa v piatok popoludní vraciam domov, občas mi napadne myšlienka: nebolo by pekné mať opäť svoj vlastný život?“¹²

Ježiš nepovedal: „Prišiel som, aby si prežil a prežil v hojnosti. Spomeňte si na slová svätého Ireneja: „*Gloria Dei est homo vivens*“, Božou slávou je plne živý človek. Položiť svoj život neznamená obetovať všetku svoju dennú činnosť. Neznamená to robiť všetko sám. Kardinál Ratzinger na pohrebe Jána Pavla II. citoval tieto slová: „Iný ťa opáše.“ Ján Pavol II. práve v tomto spoločenstve s trpiacim Pánom neúnavne a so stále novým zápalom ohlasoval evanjelium, tajomstvo lásky, ktorá ide až do krajnosti (porov. Jn 13, 1). Položiť svoj život je aktom lásky, nie nekonečnej práce. Priateľstvo je učiť sa byť s ľuďmi a tešiť sa z ich spoločnosti. Je to spoločné trávenie voľného času a smiech, ako keď Ježiš hodoval s prostitútkami a mýtnikmi.

Peter má teda autoritu kajúceho hriešnika. Nie je to však jediná autorita, o ktorej sa hovorí v tomto úryvku. Ježiš vyzval Petra: „Pod' za mnou!“. Peter sa pozerá na učeníka, ktorého Ježiš miloval a ktorý už nasleduje Pána. „Pane, a čo bude s týmto?“ Pýta sa Peter. „Čo teba do toho?“ odpovedá Ježiš. Milovaný učeník má svoju vlastnú autoritu. Videl prázdny hrob a uveril. Skúmali sme jeho svedectvo a „vieme, že jeho svedectvo je pravdivé“ (v. 24). Ježiš na kríži zverí do jeho starostlivosti svoju matku.

Úlohou pastierov je, aby boli voči sebe ohľaduplní a ctili si autoritu každého, koho majú na starosti. Každý má čo ponúknuť. Vincent Donovan bol misionár, kňaz, ktorý pracoval s Masajmi vo východnej Afrike. Dlhو si lámal hlavu nad tým, ako byť kňazom. Dospel k tomu, že kňaz „by nebol ten, kto v spoločenstve najviac ovláda teológiu, teda teológ. Nebol by to kazateľ, ani evanjelizátor spoločenstva. Nebol by to prorok. Nebol by najdôležitejším členom v spoločenstve v tom zmysle, že by mal priniesť najdôležitejší príspevok, ktorého by spoločenstvo bolo jedného dňa schopné. Ale bol by ústredným bodom celého spoločenstva,

¹⁰ Cit. Michael HEHER, *The Lost Art of Waling on Water*, s. 70.

¹¹ Sean, CONNOLLY, *Simple Priesthood*, Londýn 2001, s. 27.

¹² Op. cit. s. 42.

tým, kto by umožnil spoločenstvu konať, či už v bohoslužbe alebo v službe... Bol by znakom jeho spojenia s vonkajškom, s univerzálnou cirkvou. Bol by ich kňazom.“¹³

Nástupcami milovaného učeníka sú všetci tí, ktorí majú otvorené oči, aby spoznali cudzinca na brehu a mohli povedať: „To je Pán“. Matka Tereza z Kalkaty videla Pána zomierať na uliciach Kalkaty. Aj Mária Magdaléna má svoju autoritu ako tá, ku ktorej zmŕtvychvstalý Pán prehovoril ako k prvej, ako apoštolka apoštolov. Jej nežná láska ju otvára pre stretnutie s jeho prítomnosťou. Tomáš má autoritu vďaka svojmu zápalu pre pravdu. Každý z nich sa podriaďuje tomu druhému. Rivalita je nepriateľom správnej autority v Cirkvi. Svätý pustovník na púšti odrazil všetky nájazdy svorky démonov. Satan však prišiel a pošepkal mu do ucha: „Tvoj brat bol vymenovaný za alexandrijského biskupa“. Svätý pustovník vybuchol od zúrivosti. „Takto sa to robí!“ povedal Satan.

Nech teda na tejto synode dokážeme rozpoznať autoritu toho druhého a podriadiť sa jej. Aké nové služby sú potrebné, aby Cirkev uznala ich autoritu a poverila ich týmito službami? Evanjelium vrhá svetlo na mnohých, ktorí v tom čase konali s autoritou. Kiež by sme tak robili aj my dnes. Pretože *dnes* je jediný deň, ktorý máme k dispozícii. *Carpe diem!*

¹³ Vincent J., DONOVAN, *Christianity Rediscovered: An Epistle from the Masai London*, 1978, s. 144f.